

Твердохлебова Ю.М. Модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності. Фізико-математична освіта. 2020. Випуск 2(24). Частина 2. С. 33-37.

Tverdokhlebova Ju. Model of preparation of future specialists in physical culture and sport for the use of health and recovery technologies in professional activity. Physical and Mathematical Education. 2020. Issue 2(24). Part 2. P. 33-37.

DOI 10.31110/2413-1571-2020-024-2-027
УДК 378.091 : [615.825 : 005.326.2] : 796.071.4

Ю.М. Твердохлебова
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Україна
ORCID: 0000-0003-0752-052X

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ

Формулювання проблеми. Актуальним є соціальний запит на професійну підготовку таких фахівців, які б володіли уміннями відновлення та зміцнення здоров'я, важливе значення для ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту має розробка моделі формування готовності до здоров'явідновлювальної діяльності у процесі професійної діяльності.

Матеріали і методи. Теоретичні: аналіз та систематизація наукових джерел, інтегральний аналіз, логіко-системний аналіз, класифікація, аналогія, індукція, дедукція, узагальнення науково-теоретичних і практичних даних.

Результати. Розроблена модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності – це цілісна відкрита система структурних (мета, методологічні підходи, принципи, сутність та структура готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності, рівні її сформованості) і функціональних (практична реалізація формування умінь використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності, оцінювання рівнів готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності) компонентів, що знаходяться у взаємозв'язку та взаємодії і спрямовані на забезпечення освітньої діяльності студентів ЗВО спеціальностей галузі ФКіС з метою вирішення завдань якісної спортивно-педагогічної підготовки до професійної діяльності.

Висновки. Моделювання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності дозволяє більш наочно дослідити особливості цього процесу, створює передумови для узагальнення всього найкращого, що накопичено вищою фізкультурною освітою.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: майбутні фахівці фізичної культури і спорту, здоров'явідновлювальні технології, професійна підготовка, модель.

ВСТУП

Постановка проблеми. Нині однією з істотних проблем в спорті, є проблема відновлення працездатності після фізичних навантажень. Рівень сучасної підготовки спортсменів передбачає зростання фізичних і психічних навантажень, що в свою чергу буде збільшувати і ступінь втоми. Здатність долати стомлення, що виникає в процесі змагальної діяльності, в значній мірі обумовлюється досягнення спортивних результатів. Високі навантаження, які переносять спортсмени, вимагають інтенсивного пошуку засобів відновлення їх працездатності в умовах оптимізації тренувального процесу, а також при підготовці до змагань і в період їх проведення. Тому знання закономірностей розвитку утомлення і відновлення організму спортсмена має важливе теоретичне і практичне значення.

Моделювання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності дозволяє більш наочно дослідити особливості цього процесу, створює передумови для узагальнення всього найкращого, що накопичено вищою фізкультурною освітою.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичною основою послугували фундаментальні положення теорії систем та розвитку освітніх систем, концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутнього фахівця ФКіС, психолого-педагогічні закономірності організації освітнього процесу, теоретичні засади професійної підготовки фахівця, зокрема дослідження, у яких окреслено концептуальні основи професійної підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту

(О. Ажиппо, П. Джуринський, О. Печко, В. Приходько, Н. Белікова, Ю. Лянной, О. Томенко, С. Хазова та ін.); визначено методичні аспекти підготовки фахівців різних спеціалізацій для сфери фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти (роботи А. Гладишева, Н. Гуциної, Р. Клопова, В. Пономарьова, Ю. Петренко, Д. Пятницької, О. Сайкіної та ін.).

Моделювання як метод дослідження в даний час набуло поширення в різних наукових галузях і напрямках. Моделювання не тільки робить вивчення, освоєння більш наочним, але й дозволяє глибше розкрити сутність досліджуваного явища. Більшість вчених відносять моделювання до найбільш універсальних методів, що застосовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівні дослідження.

Мета статті. Представити модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань на різних етапах наукового пошуку було використано комплекс наукових методів. Теоретичні: аналіз та систематизація наукових джерел з метою виявлення стану розробленості проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності, узагальнення практичного досвіду щодо формування готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності; класифікація, аналогія, індукція, дедукція, моделювання з метою створення моделі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для реалізації процесу формування умінь використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності була розроблена модель. Дана модель представлена як інтегральна структура, що забезпечує встановлення зв'язків між технологічним процесом і принципами організації навчальної діяльності, з визначенням цілей, складових процесу, структурних компонентів, етапів, способів і умов здійснення стильового формування, що дозволило вибудувувати зміст процесу формування умінь використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності з урахуванням специфіки діяльності, досягати позитивних результатів у підготовці фахівця, що володіє необхідним рівнем професійних компетентностей. Схематично ця модель показана на рис. 1.

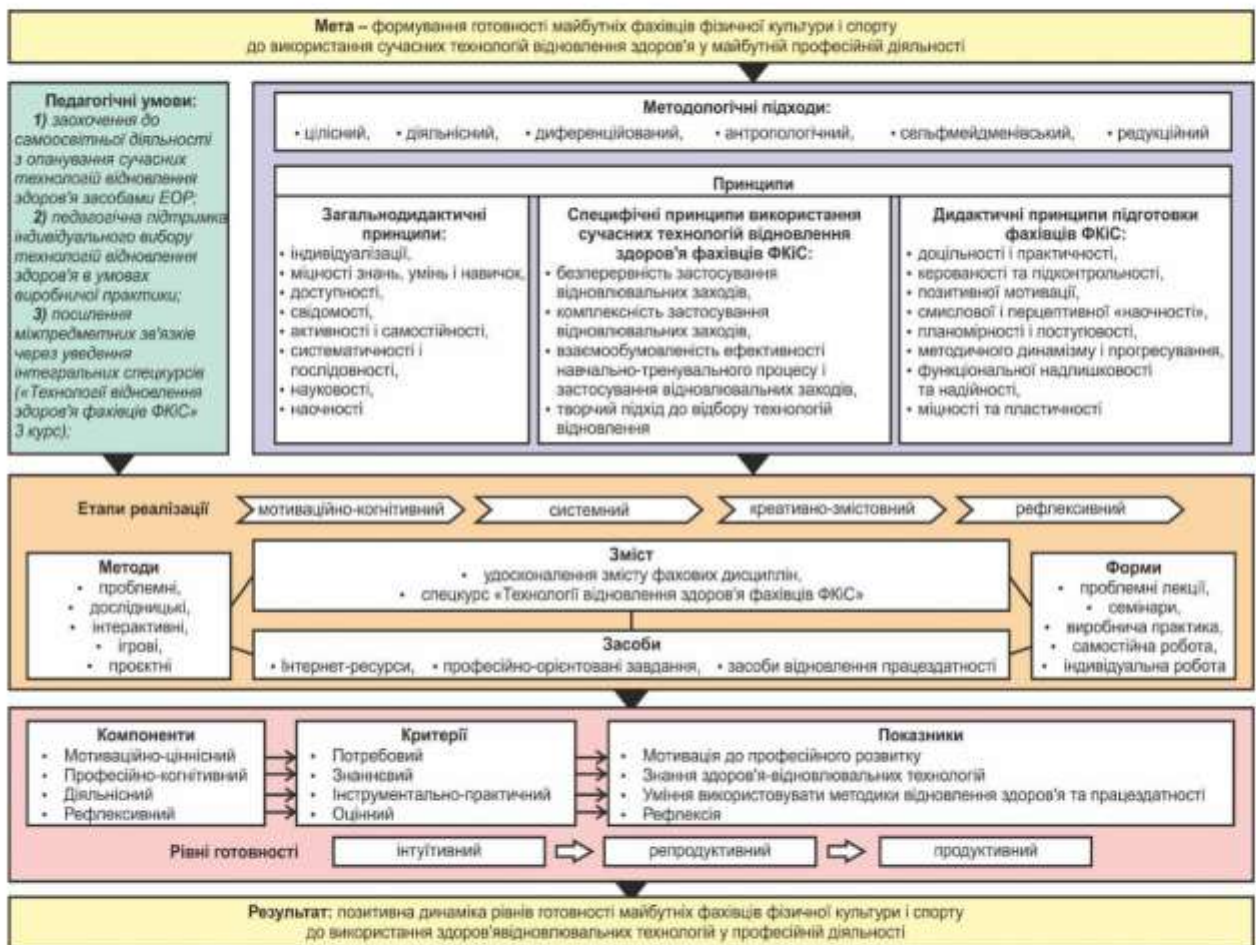

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх фахівців ФКіС до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності

Соціальним замовленням суспільства є сформовані у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту уміння використовувати ними сучасні технології відновлення здоров'я у майбутній професійній діяльності. Відповідно до цього було визначено мету (формування готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності) та завдання: формування професійних мотивів та цінностей щодо використання сучасних технологій відновлення здоров'я у майбутній професійній діяльності; забезпечення оволодіння системою специфічних знань та здоров'явідновлювальних умінь та навичок; формування професійно необхідних особистісних якостей для адекватної оцінки процесу і результату професійної активності власної та інших та їх корекції щодо використання технологій відновлення здоров'я у професійній діяльності.

Базисом авторської моделі є позиції *методологічних підходів* (цілісний, діяльнісний, диференційований, редуційний, «self-made-man»-підхід) до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. В основу моделювання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності ми поклали систему принципів:

– *загальнодидактичних* принципів (індивідуалізації; міцності знань, умінь і навичок; доступності; свідомості; активності і самостійності; систематичності і послідовності; науковості; наочності);

– *дидактичних принципів підготовки фахівців ФКіС* (доцільності і практичності; керованості та підконтрольності; позитивної мотивації; смислової і перцептивної «наочності»; планомірності і поступовості; методичного динамізму і прогресування; функціональної надлишковості та надійності; міцності та пластичності);

– *специфічних принципів використання сучасних технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС* (безперервність застосування відновлювальних заходів; комплексність застосування відновлювальних заходів; взаємообумовленість ефективності навчально-тренувального процесу і застосування відновлювальних заходів; творчий підхід до відбору технологій відновлення).

Важливим було дотримання цих загальнодидактичних і специфічних принципів підготовки фахівців ФКіС у процесі реалізації *педагогічних умов* підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності: заохочення до самоосвітньої діяльності з опанування сучасних технологій відновлення здоров'я засобами ІОС ЗВО; педагогічна підтримка індивідуального вибору технологій відновлення здоров'я в умовах виробничої практики; посилення міжпредметних зв'язків через уведення інтегральних спекурсів («Технології відновлення здоров'я фахівців ФКіС» 3 курс).

Процес підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності передбачає вдосконалення *змісту* (удосконалення змісту фахових дисциплін (акцент на технологіях відновлення здоров'я), спекурс «Технології відновлення здоров'я фахівців ФКіС»), *методів* (проблемні, дослідницькі, інтерактивні, ігрові, проєктні) і *засобів* (Інтернет-ресурси; професійно-орієнтовані завдання; засоби відновлення працездатності) навчання та *форм* (проблемні лекції; семінари; майстер-класи, виробнича практика; самостійна робота; індивідуальна робота) організації навчальної діяльності студентів.

Нами були виділені *етапи формування умінь використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності*, для кожного з яких були визначені засоби формування і критерії оцінювання. Перший, *мотиваційно-когнітивний етап*, був спрямований на усвідомлення студентами специфіки професії через аналіз навчальних занять в рамках дисциплін спеціалізації з метою виявлення особливостей відновлювальної діяльності фахівців фізичної культури і спорту. У зміст дисциплін спеціалізації були включені спеціально розроблені лекційні та практичні заняття, що сприяють усвідомленню розуміння специфіки майбутньої професійної діяльності.

Другий, *системний етап*, характеризувався активізацією студентів у розвитку професійних якостей, необхідних в майбутній професійній діяльності для використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності; аналізом причинно-наслідкових зв'язків; накопиченням спеціально-професійних компетентностей. На заняттях дисциплін спеціалізації студентам пропонувалося самостійне виконання практико-орієнтованих завдань (проведення фрагмента спортивного тренування, вирішення спеціально підібраних ситуацій з подальшим обговоренням усіма учасниками).

На третьому, *креативно-змістовному етапі*, увага приділялася самостійності студентів у формуванні умінь використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності, який формувався в ході педагогічних практик. Студенти під наглядом викладачів самостійно розробляли програми відновлення здоров'я фахівців ФКіС різного спрямування, здійснювався детальний груповий аналіз таких програм. На цьому етапі відбувалося критичне переосмислення змісту технологій з позиції їх критичного сприйняття; усвідомлення своїх специфічних особливостей.

Четвертий, *рефлексивний етап*, інтегрував в систему ціле всі складові процесу формування умінь використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності. На цій стадії відбувалося оформлення особистісного ставлення і самооцінка сформованості умінь використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності.

На кожному з етапів формувався певний рівень необхідних професійних умінь відновлення здоров'я та працездатності, розвивалася здатність вибирати оптимальні форми, засоби і методи індивідуальної діяльності з використання технологій відновлення здоров'я фахівців ФКіС у професійній діяльності.

У моделі відповідно до визначеної мети відображено формування складових готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності: *мотиваційно-ціннісний* компонент (характеризує ціннісне ставлення майбутніх фахівців ФКіС до здоров'я (психічного, фізичного, соціального і духовного) і прагнення його зберегти й відновлювати); *професійно-когнітивний* компонент готовності (характеризує знання про здоров'я та засоби його відновлення (медичні, психологічні, педагогічні, спортивні, кінезіологічні тощо); *діяльнісний* компонент (характеризує сукупність специфічних умінь і використовувати технології і засоби відновлення фізичного, психічного і соціального видів здоров'я); *рефлексивний* компонент (характеризує здатність

майбутнього фахівця ФКіС здійснювати рефлексію для забезпечення власного саморозвитку в галузі технологій відновлення здоров'я).

Модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності включає діагностику рівнів її сформованості, яка базується на *критеріях і показниках*: потребовий критерій (показник – мотивація до професійного розвитку), знаннєвий критерій (показник – знання здоров'явідновлювальних технологій), інструментально-практичний критерій (показник – уміння використовувати методики відновлення здоров'я та працездатності), оцінний критерій (показник – рефлексія), завдяки яким схарактеризовано три *рівні готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності*: інтуїтивний, репродуктивний, продуктивний.

Результатом реалізації моделі є позитивна динаміка рівнів готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності.

ОБГОВОРЕННЯ

У найзагальнішому вигляді в контексті суспільних відносин моделювання визначається як метод соціального пізнання. Цей метод передбачає обов'язкове використання аналогів або моделей, що заміщають реальні відносини, об'єкти, явища і процеси в менш складних матеріальних або ідеальних формах, з подальшим проведенням операцій над ними з метою отримання нової інформації.

Є. О. Гордієнко вказує на те, що в основному моделювання застосовується для модельного представлення складних об'єктів [4]. На думку вченого, модель являє собою умовний образ об'єкта, який служить для вираження відносин між людськими знаннями щодо об'єкта і самим об'єктом, який і є однією з форм вирішення діалектичної суперечності між теорією і практикою [4, с. 59].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «модель» тлумачиться як «умовний чи умовний (зображення, опис, схема та ін.) образ якого-небудь об'єкта, процесу або явища, що використовується як його представник» [2, с. 683].

Існують різні визначення понять, пов'язаних із поняттям «модель». Модель – у педагогічному сенсі – це система об'єктів або знаків, яка відтворює деякі суттєві властивості системи-оригіналу; вона є узагальненим відображенням явища, результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду [5].

В. Д. Пурін визначає поняття «модель навчання» як передбачувану дієву систему процесу навчання, яка базується на можливому поєднанні педагогічних технологій з урахуванням реальних можливостей навчального закладу, викладацького складу та контингенту, а також соціального замовлення в контексті стратегії неперервної освіти [8, с. 83].

Модель у науковому дослідженні повинна передбачати цілісний процес, містити опис умов за засобів їхнього виконання та мати чітку структуру, а також відповідати таким вимогам:

- відображати неподільність ходу навчання;
- містити характеристику умов і засобів;
- бути чітко структурованою.

Через високий рівень складності професійного навчання теорія та практика підготовки потребує виділення певних компонентів процесу, їхніх взаємозв'язків, підпорядкування. Методу моделювання присвячено низку робіт, зокрема, проблеми побудови моделі системи психологічного супроводу підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту обґрунтовано у роботах Д. Белової та В. Бикова [1]. У працях Н. Волянчук [3] та Г. Ложкіна [6] висвітлено функціональну модель суб'єкта професійної діяльності, акмеологічну специфіку підготовки майбутніх спеціалістів з фізичної культури і спорту, та суб'єкта як теоретичної основи професіоналізації особистості. Також нами досліджувалися організаційні моделі, запропоновані у дисертаційних дослідженнях щодо різних аспектів процесу професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту [7].

Розробляючи авторську модель професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності, ми виходили з того, що саме модель дозволяє найбільш повно і точно описати педагогічну систему. Освітня діяльність, здійснювана в рамках розробленої моделі, відрізняється гнучкістю, варіативністю, мобільністю, можливістю її коригування. Технологічний рівень представлений адекватними поставленим завданням методами дослідження: аналіз і синтез, опитування (анкетування, бесіди), педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування, антропометричні вимірювання, математична обробка отриманих даних.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, розроблена модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності – це цілісна відкрита система структурних (мета, методологічні підходи, принципи, сутність та структура готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності, рівні її сформованості) і функціональних (практична реалізація формування умінь використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності, оцінювання рівнів готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності) компонентів, що знаходяться у взаємозв'язку та взаємодії і спрямовані на забезпечення освітньої діяльності студентів ЗВО спеціальностей галузі ФКіС з метою вирішення завдань якісної спортивно-педагогічної підготовки до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2009. 684 с.
2. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь: Перун, 2002. 1440 с.

3. Воляннюк Н. Ю. Функціональна модель суб'єкта професійної діяльності. *Зб. наук. статей Київського міжнародного університету. Серія : Психологічні науки*. 2005. Вип. 6. С. 37-45.
2. Гордиенко Е.А. Теоретическое обоснование модели формирования готовности к профессионально ориентированному иноязычному общению у будущих специалистов таможенного дела. *Вестник ЛГУ им. А.С. Пушкина*. 2015. №1. С. 58-66.
3. Линенко А.Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї: монографія. Одеса: ОКФА; 1995. 77 с.
4. Ложкін Г. В., Глуханюк Н. С., Воляннюк Н. Ю. Проблема суб'єкта як теоретична основа професіоналізації особистості. *Психологія і суспільство*. 2003. № 2 (12). С. 97-103.
5. Павлюк Є. О. Професійне становлення майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки : монографія. Хмельницький : ХНУ, 2016. 403 с.
6. Пурин В.Д. Педагогика среднего профессионального образования. Ростов на Дону: Феникс, 2006. 256 с.

References

1. Bykov V. Yu. Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity [Models of organizational systems of open education]: monohrafiia. Kyiv : Atika, 2009. 684 s. (in Ukrainian).
2. Busel V.T. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin: Perun, 2002. 1440 s. (in Ukrainian)
3. Volianiuk N. Yu. Funktsionalna model subiekta profesiinoi diialnosti [Functional model of the subject of professional activity]. *Zb. nauk. statei Kyivskoho mizhnarodnoho universytetu. Seriiia : Psykholohichni nauky*. 2005. Vyp. 6. S. 37-45. (in Ukrainian)
4. Gordienko E.A. Teoreticheskoe obosnovanie modeli formirovaniya gotovnosti k professionalno orientirovannomu inoyazyichnomu obscheniyu u buduschih spetsialistov tamozhennogo dela [Theoretical substantiation of the model of formation of readiness for professionally oriented foreign language communication among future customs specialists]. *Vestnik LGU im. A. S. Pushkina*. 2015. #1. S. 58–66. (in Russian)
5. Lynenko A.F. Pedagogichna diialnist i hotovnist do nei [Pedagogical activity and readiness for it]: monohrafiia. Odesa: OKFA; 1995. 77 s. (in Ukrainian)
6. Lozhkin H. V., Hlukhaniuk N. S., Volianiuk N. Yu. Problema subiekta yak teoretychna osnova profesionalizatsii osobystosti [The problem of the subject as a theoretical basis for the professionalization of the individual]. *Psykhologhiia i suspilstvo*. 2003. № 2 (12). S. 97-103. (in Ukrainian)
7. Pavliuk Ye. O. Profesiine stanovlennia maibutnikh treneriv-vykladachiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Professional development of future trainers-teachers in the process of professional training]: monohrafiia. Khmelnytskyi : KhNU, 2016. 403 s. (in Ukrainian)
8. Purin V.D. Pedagogika srednego professionalnogo obrazovaniya [Pedagogy of secondary vocational education]. Rostov na Donu: Feniks, 2006. 256 s. (in Russian)

MODEL OF PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORT FOR THE USE OF HEALTH AND RECOVERY TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL ACTIVITY

Julia Tverdokhlebova

Shevchenko National University "Chernihiv Collegium", Ukraine

Abstract.

Problem formulation. *The social demand for professional training of such specialists who would have the skills to restore and strengthen health is important, it is important for effective professional training of future specialists in physical culture and sports to develop a model of readiness for health and recovery activities.*

Materials and methods. *Theoretical: analysis and systematization of scientific sources, integrated analysis, logical-system analysis, classification, analogy, induction, deduction, generalization of scientific-theoretical and practical data.*

Results. *The developed model of preparation of future specialists of physical culture and sports for the use of health-improving technologies in professional activity is a holistic open system of structural (purpose, methodological approaches, principles, essence and structure of readiness of future specialists of physical culture and sports for use of health-improving technologies in professional activities, levels of its formation) and functional (practical implementation of the formation of skills in the use of health technologies in professional activities, assessment of the levels of readiness of future specialists in physical culture and sports to use health technologies in professional activities) components that are interconnected and interactions and aimed at ensuring the educational activities of students of the Free Economic Zone specialties in the field of FCIS in order to solve the problems of quality sports and pedagogical training for professional activities.*

Conclusions. *Modeling the professional training of future specialists in physical culture and sports for the use of health-promoting technologies in professional activities allows you to more clearly explore the features of this process, creates the preconditions for generalizing all the best that has accumulated in higher education.*

Key words: *future specialists of physical culture and sports; health recovery technologies; professional training; model.*